

ZPRAVODAJ

SPOLEČNOST SBĚRATELŮ KNIHTISKOVÝCH VYDÁNÍ ČS. ZNÁMEK

ČÍSLO: 62

ROČNÍK: 2005

OBSAH:

- Informace vedení společnosti	str. 2
- Studijní příručky v roce 2006	str. 3
- Studijní příručky k rekonstrukcím TD Hradčan	str. 4 – 5
- Obloukový typ páté kresby Hradčan	str. 6 – 9
- Hradčany – Mechanické poškození tiskové desky	str. 10
- OR 50h červená – odchylky na známkách z I TD	str. 11 – 12
- OR, Hol. – Chybějící perforační otvory	str. 12 – 17
- OR – Odchylky v zoubkování známek	str. 18 – 20
- OR 100h hnědá – Retuše horních rámců na I TD	str. 21 – 22
- Dopltní 1919 – 20 – 400h – Nové určující znaky	str. 23 – 24
- Hradčany 15h – Nová studie	str. 24

Zpravodaj společnosti sběratelů československých knihtiskových známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti. Je vydáván nepravidelně, nejméně 2x do roka. Za redakční úpravy odpovídají a na přípravě se podíleli členové společnosti.

Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci posílejte na adresu: Jindřich LÁTAL

Mařatkova 916, 142 00 PRAHA 4, tel. č.: 241 717 976

!! POZOR NEPŘEHLÉDNĚTE !!

POZVÁNKA

Naše podzimní setkání se uskuteční v sobotu dne **5. listopadu 2005** od **9.30 hod.** v zasedací místnosti AGROPOLU, Praha 1 – Opletalova 4 v 1. poschodí.

K dispozici Vám budou jednotliví předsedové studijních skupin (emísí) a znalci SČF pro knihtiskové známky.

DO ROKU 2006

Počet našich členů se opět snížil a je nás v současné době registrováno 180 členů.

Členské příspěvky pro rok 2006 se po úpravě poštovních sazeb mírněji zvyšují a to:

pro členy do 70 let vě.	Kč 60,-	Sk 70,-
nad 70 let	Kč 50,-	Sk 60,-

V roce 2006 budou vydány 3 specializované studie a to Hradčan, kterými bude ukončena celá emise, jak o tom v další části píše p. František HAMR, předseda emise Hradčanských známek.

Č. 54 – 1 hal. Hradčany hnědá – 1 a 2 TD – zpracoval Larsen a Kolář
celkem asi 24 stran studie za Kč 40,- Sk 55,-

Č. 55 – 10 hal. Hradčany červená – 1 až 4 TD – zpracovali Zd. Ryvola, Vl. Hanák a RNDr K. Paděra

celkem 80 stran studie za Kč 110,- Sk 130,-

Č. 56 – 15 hal. Hradčany cihlově červená – 3 až 6 TD – nově zpracovali Fr. Hamr a Zd. Ryvola

Celkem 90 stran studie za Kč 120,- Sk 140,-

Členské příspěvky a úhradu za objednané studie odešlete přiloženou složenkou (nebo přímo na podzimní schůzce, případně i mimo členům vedení). V levém dolním rohu pošt. pouk. „C“ ve zprávě pro adresáta uvedete pořadové číslo objednané studie.

Prosíme Vás, abyste členské příspěvky a úhradu za studie provedli do konce ledna 2006, abychom mohli včas objednat jejich tisk a zajistit včasné rozeslání.

Distribuci na Slovensku nadále zajišťuje p. J. Píša, na jehož adresu bude zaslán jak členský příspěvek, tak i úhrada za studie. Příspěvek na úhradu poštovního na Slovensku stanoví p. Píša.

Jeho adresa je: Julius Píša, Březová 7, 921 01 Piešťany

Vedení společnosti

Studijní příručky v roce 2006.

Pro rok 2006 jsou připraveny k vydání Studijní příručky k rekonstrukcím tiskových desek posledních tří hodnot. Pokud je uvedu podle výše nominální hodnoty budou to:

Studie k rekonstrukci tiskových desek hodnoty 1 h autora ing. Koláře.

Studie vychází z poznatků pana E. Larsena z Dánska. Ten celou rekonstrukci vystavoval již na výstavě PRAGA 68. Později ji zpracoval do Studie a fotografie jednotlivých známkových polí od E. Holmboea rozstříhal a upravil je do nám již známé podoby. Tento způsob se používá u většiny studií.

Ing. Kolář studii z angličtiny přeložil, upravil pro potřebu našich sběratelů, doplnil ji informacemi získanými z Monografie I a hlavně doplnil svými poznatky získanými právě studiem této hodnoty. Studie obsahuje obrazový klíč, ve kterém jsou znázorněny jednotlivé deskové vady pro usnadnění určení známkového pole. Vzhledem k tomu, ale i k dobré čitelnosti obrazu známky a k celkem snadnému získání studijního materiálu, je tato hodnota vhodná i pro začínající studijní sběratele. Na ni si mohou procvičit názvosloví, hledání deskových vad a naučit se rozlišit deskovou vadu od nahodilosti.

Studie k rekonstrukci tiskových desek hodnoty 10 h kresby „a“ autora Z. Ryvoly.

Tato hodnota byla vydána jako jedna z prvních hned 18. prosince 1918 a lze na ni najít mnoho filatelistických zajímavostí. Mezi ty objevené v posledních letech bezesporu náleží další retuš „hodin“ v prvních věžích na 91. známkovém poli u 4. tiskové desky této hodnoty, která byla dokonce provedena dříve nežli ta kterou popisuje dr. Kubát v Monografii I. Proto je nazývána I. retuš a je podrobně popsána v této studii. Navíc oproti Monografii uvádí u většiny známkových polí společné znaky všech, nebo jen dvojice, tiskových desek. Ve Studii jsou popisovány odchylky známkového pole vždy u všech čtyřech tiskových desek zároveň. To je výhodné zejména při určování těch vad, které se vyskytují ve více tiskových deskách. Samozřejmostí je i velmi přehledně zpracovaný obrazový klíč.

Studie k rekonstrukci III. –VI. tiskové desky hodnoty 15 h autora Z. Ryvoly.

Hodnota 15 h těchto čtyř tiskových desek je nově zpracovaná Z. Ryvolou. Místo dokreslovaných vad do předlohové fotografie jediného známkového pole byly použity fotografie všech známkových polí. Tím je velmi zjednodušeno určení známkového pole podle paprsků v obloze nad střechem chrámu sv. Víta. Ty jsou pro jednotlivá známková pole typická stejně jako barevné body vlevo i. věže nebo paprsky mezi 5. a 6. věží.

Zajímavostí známek ze 36. známkového pole všech těchto desek jsou neretušované barevné skvrny na 5. spirále. U známek z I., II. a VII. tiskové desky byly tyto skvrny na části nákladu retušovány. Známky z V. tiskové desky jsou zajímavé tím, že mají opraven vějíř pravé holubice stejně jako známky z I., II. a VII. tiskové desky. Známkám z této posledně uvedené tiskové desky se také nejvíce podobají.

Hamr František

Studijní příručky k rekonstrukci tiskových desek Hradčan.

V letošním roce uplyne osmnáct let od ustavení naší Společnosti knihtiskových vydání československých známek. Ta nejprve vyvstala činnost jako sekce Komise československé známky a později se ustavila jako samostatná ve Svazu českých filatelistů. Záměrem společnosti bylo informovat sběratele knihtiskových vydání o nových poznacích, nové poznatky shromažďovat a publikovat je ve Zpravodaji. Protože rozsah Zpravodaje neumožňoval svým rozsahem publikaci rozsáhlejších Studií přistoupilo vedení společnosti k vydávání Studijních příruček. Začaly vycházet již v roce 1987, kdy bylo vydáno i první číslo Zpravodaje

Od té doby bylo vydáno celkem 53 Studijních příruček (do konce roku 2005) a podstatná část jejich počtu byla věnována právě rekonstrukcím tiskových desek Hradčan. Jako první byla vydána Studie k rekonstrukcím tiskových desek Hradčany hodnoty 10 h kresba „e“. A následovaly další. V roce 2006 vyjdou studie k posledním hodnotám a tak bude oblast emise Hradčany uzavřena. Pro informaci uvádím seznam všech vydaných studijních příruček, aby si je případní zájemci mohli objednat u p. Látnala. Seznam je dle autorů v pořadí podle abecedy.

František Hamr, Družstevní 448/III, 392 01.

Studijní příručka č. 4 - Hradčany 120 h

č. 9 - Hradčany 500 h

č. 13 - Hradčany 20 h, kresba „e“

č. 20 - Hradčany 15 h, I. a II. TD

č. 22 - Hradčany 25 h, kresba „e“, I. a II. TD, spolu s p. Ryvolou

Ing. Kolář Jan, Krušnohorská 1653, 431 11 Jirkov.

Studijní příručka č. 45 - Hradčany 50 h, kresba „e“

č. 54 - Hradčany 1 h – vyjde v roce 2006

Ing. Stanislav Komberec, zeměl.

Studijní příručka č. 28 - Hradčany 5 h, kresba „a“, I. a II. TD

č. 32 - Hradčany 5 h, kresba „a“, III. a IV. TD

č. 36 - Hradčany 30 h, kresba „a“

Krňák Jiří, Sídliště 168, 378 10 České Velenice

Studijní příručka č. 8 - Hradčany 75 h

č. 39 - Hradčany 60 h

č. 42 - Hradčany 80 h

RNDr. Paděra Karel, Hlavní 2725/153, 141 00 Praha 4 - Spořilov

Studijní příručka č. 21 Hradčany 25 h, kresba „e“, III. a IV. TD, s. p. Ryvolou

Pellant Václav, zeměl.

Studijní příručka č. 15 - Hradčany 400 h

č. 34 - Hradčany 25 h, kresba „a“

č. 40 - Hradčany 100 h

č. 41 - Hradčany 200 h

č. 52 - Hradčany 40 h

Zděnek Ryvola, Strážná 1365, 580 01 Havlíčkův Brod

Studijní příručka č. 2 - Hradčany 10 h, kresba „e“

č. 6 - Hradčany 3 h

č. 26 - Hradčany 1000 h

- č. 38 - Hradčany 300 h
- č. 44 - Hradčany 50 h, kresba „e“
- č. 47 - Hradčany 30 h, kresba „ea“
- č. 49 - Hradčany 5 h, kresba „e“, I. – VI. TD
- č. 50 - Hradčany 5h, kresba „e“, V. – VIII. TD
- č. 51 - Hradčany 20 h, kresba „a“, I. – IV. TD
- vyjde v roce 2006
- č. 55 - Hradčany 15 h III. – IV. TD, s. p. Hamrem
- č. 56 - Hradčany 10 h, kresba „a“, I. – IV. TD, s p. Hanákem a
dr. Paděrou

Chybějící Studie k rekonstrukci VII. tiskové desky u hodnoty 15 h, která byla průběhu posledních několika let byla prokázána a prokázáno i její použití nejen k tisku známek na dopisnice, ale ještě před jejím rozřezáním i použití k tisku výplatních známek vyšla v *Rukověti pro sběratele Hradčan* 3. díl. Napsal ji ing. Jiří Škaloud a studie obsahuje nejen vyobrazení všech známkových polí, ale i klíč k ulehčení určení známkového pole. Rukověť dále obsahuje studie o cenných psaních, zásilkách osvobozených od poštovního a o ústřížcích složenek Poštovního šekového úřadu v Praze.

Studijní příručky o známkách emise Hradčany vycházely jako součást ediční činnosti naší společnosti deset let a podstatná část jich byla zpracována před více než dvaceti lety. Je proto samozřejmé, že v průběhu této doby došlo k dalším objevům (typy levé píčky, typy hodnoty 30 h „ea“ retuše u hodnot 10 h „a“, 15 h, 25 h „e“, odchylky pravé píčky a pod.). Zejména potom po vydání studii jednotlivých hodnot, kdy se jim sběratelé začali více věnovat. Bylo by proto vhodné všechny nové poznatky shromáždit a postupně vydat jako dodatek k jednotlivým studijním příručkám.

Vedení naší společnost vyzývá proto všechny naše členy, které mají nové poznatky k jednotlivým hodnotám neuvedené ve studii, aby je sdělili autorům Studii nebo panu Látalovi. Nemusí se to týkat jen deskových vad, retuší či odchylek v kresbě známky. Nové poznatky se mohou třeba týkat i použití vzácnějších zoubkování či barevného odstínu u některého doposud neznámého poštovního úřadu, poštovního použití před uváděným dnem vydání, zvláštního poštovního použití a podobně. Týká se to i míst použití známek hodnoty 15 h ze VII. TD u poštovních úřadů, které nejsou uvedeny v *Rukověti pro sběratele Hradčan*.

Rád bych poděkoval kolegům-autorům jednotlivých Studii k rekonstrukcím, kteří dali ve známost výsledky své mnohaleté studijní činnosti a tím podpořili zájem o sbírání známek této emise. Obdiv vzbuzuje studijní činnost pana Ryvoly, který zpracoval skoro polovinu hodnot. Vzpomenout je myslím třeba práce dnes již nežijících kolegů pana Pellanta, který u nás zpracoval vůbec první studii k rekonstrukcím tiskových desek, hodnotu 40 h a ing. Komberce. Ten se věnoval těm nejhůře „čitelným“ hodnotám 5 h a 30 h v kresbě „a“.

Jen ještě na závěr zajímavost, která se týká studii vydávaných naší společností. Projevili o ně zájem i sběratelé emise Hradčany v USA. Prostřednictvím pana Látal je přeložil pan Wilson a rozšiřuje je v Americe. I to svědčí o významu práce našich sběratelů- studijních specialistů a o dobrém edičním počínu naší společnosti.

Hamr F.

Obloukový typ páté kresby Hradčan

L.Olišina, K.Paděra

Obloukový typ u známek V.kresby Hradčan jako první popsal a definoval L.Olišina ve dvou publikacích : Hradčany – Zajímavé přičky – Zpravodaj společnosti sběratelů knihtiskových vydání čs. známek č. 58/2003 a především v práci : K pravému oblouku u hodnoty 25 h Hradčany V. kresby ve Filatelii č. 2/2004.

Zjistili jsme některé nové poznatky o tomto zajímavém typu a proto předkládáme tento článek, který má umožnit jednoznačné zavedení obloukového typu pro filatelistickou veřejnost. Připomínáme, že obloukový typ u V.kresby Hradčan budeme hledat na pravé straně u 9.spirály.

Svou polohou při dolní příčce, tj. bílé vodorovné a dlouhé lince nad nápisem Česko – Slovenská má nový obloukový typ některé podobné vlastnosti jako typ přičkový. Termín levá, horní, pravá a dolní příčka používá F.Fryc (1971). Označuje tak dlouhé vodorovné bílé linky, které jsou pod a nad nápisy a společně se svislými (levou a pravou) linkami a obloukem rámují siluetu Hradčan a lípové listy. Jejich poloha je zachycena na našem obr.č.1.

obr.č.1

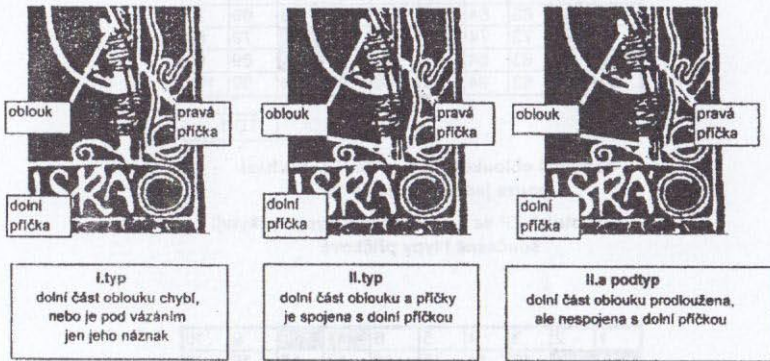
Přičkový typ (levá příčka) známek V. kresby Hradčan je velmi dobře zakreslen na obr.č.32 – 34 v publikaci F.Hamra a J.Škalouda (1998). Správně tyto autoři uvádějí, že se jedná o prodloužení dolní části levé příčky. Ve specializovaném katalogu Československa (1918-1939) J.Klima a V.L.Schödelbauera na str.53 toto důležité vymezení pojmu chybí a tak může vzniknout mylný dojem, že dolní část levé příčky představuje celou příčku. Terminologická linka = příčka byly ovlivněny i publikace L.Olišiny (2003,2004) a tím i způsobeny některé nepřesnosti, které jsou v tomto článku poopraveny.

Při popisu nového obloukového typu nás zajímá oblast známky při pravé dolní příčce u 9.spirály. Není to však úplně přesný zrcadlový obraz dolní části levé příčky a dolního ukončení levé části oblouku, protože mezi pravé větve (kmínku) lípy a 9.spirálou je při dolní pravé příčce méně místa než v oblasti dolní části levé příčky u 2.spirály. Většinou bývá zachycena jen spodní část pravé příčky, i ta je ale často méně výrazná než dolní ukončení levé příčky. Navíc u většiny známek Hradčan páté kresby pravá dolní část oblouku pod vázáním chybí, nebo je přítomen jen jeho malý zlomek. Je to dosti nápadný rozdíl od ukončení levé spodní části oblouku, kde u dobrého tisku je přítomen levý spodek oblouku vždy a to v podobě výrazné bílé a skoro svislé čárky (rysky) dotýkající se dolní příčky. Pokud je pravá dolní část oblouku protažena až ke spodní příčce, jde o odchylku obrazu, která dává vzniknout uvedenému typu.

Rozlišení obloukových typů nám umožňuje zjištění, zda pravá dolní část oblouku se dotýká nebo nedotýká dolní příčky (obr.č.2).U velké většiny známek Hradčan páté kresby chybí dolní část (pod vázáním) oblouku.Je to první typ.U některých známek první a druhé tiskové desky hodnoty 25 h (fialová) však pracovník tiskárny prorýl pravou dolní část oblouku až k dolní příčce a tak došlo ke vzniku vzácnějšího druhého obloukového typu.Retuše (oprava) oblouku prorýtlím však nebyla někdy provedena až k dolní příčce a tak vznikl jakýsi přechod mezi I. a II. typem, který označujeme jako podtyp II.a.Určitým problémem podtypu II.a je jeho odlišení (ohraničení) oproti běžnému typu I.Někdy může být sporné,kdy začíná obloukový podtyp II.a a kdy končí typ I.Vznik a intenzita bílé čárky (rysky) oblouku ovlivňuje nejen prorýtlí,ale i proleptání.Opačný vliv má zanášení linky (prohlubně) nečistotou a zalitím barvou.K tomu navíc přistupuje i čištění kovové tiskové desky během tisku známek a proto často,i na stejném známkovém poli (ZP),se mění bílý rozsah dolního ukončení pravé části oblouku.

Rozlišení obloukových typů

obr.č.2

Obloukový druhý typ vznikl jako důsledek prorýtlí dolní části oblouku v kovové desce před zahájením tisku známek.Znamená to,že byl způsoben retuší (opravou),t.j.vědomým zásahem (záměrem) podobně jako spirálový a příčkový typ známek Hradčan páté kresby.Lze ho dobře odlišit od známek neretušovaných , to znamená od prvního obloukového typu.Jeho rozdílnost lze určit už okem a velmi lehce pod lupou.Také definování hranice II.obloukového typu je jednoznačné,buď se dotýká nebo nedotýká dolní příčky.Vyskytuje se na více známkách (ZP) v určitém přepážkovém archu.Lze zdůraznit,že II.obloukový typ má veškeré znaky pro uznání nového hradčanského typu,podobně jako typ spirálový a příčkový.Od těch se vlastně liší jen tím,že jeho výskyt je omezen na hodnotu fialové 25 h první a druhé tiskové desky,kdežto spirálový a příčkový typ se nachází u více hodnot páté kresby Hradčan.

Na obr.č.3 jsou zachycena známková pole (ZP) I. a 2. tiskové desky (TD) hodnoty 25 h fialová s II.obloukovým typem a s podtypem II.a.U první tiskové desky je nápadné,že všechny tři známky s druhým obloukovým typem jsou umístěny v dolní polovině desky,mají vyšší ZP než 50.V druhé desce (mimo ZP 76) se naopak vyskytují v hofejší části tiskové desky.Stejná tendence je i u příčkových typů této hodnoty,kde však výjimky jsou častější než u obloukových typů.

Vznik spirálového,příčkového i obloukového typu hradčanských známek páté kresby spadá do období většího množství retuší knihtiskových známek prvního Československa.Je zajímavé,že retušera zaujala především oblast nad dolní příčkou a tak u hodnoty 25 h páté kresby (1. a 2. TD) vznikly různé doplňované (prorýtlé) bílé čárky nad dolní příčkou.Jsou to postupně zleva – levá příčka,levá část oblouku,pravá část oblouku a nakonec pravá příčka.Přitom dolní oblasti uvedených příček se dolní příčky buď dotýkají nebo nedotýkají.Opravy nebyly prováděny dost systematicky a tak vznikly různé kombinace příčkových a obloukových typů.Počet bílých a svislých čárek (rysek) ,které se dotýkají dolní příčky se pak mění od jedné do čtyř.

**Přehled umístění známek s obloukovými typy
a podtypy v jednotlivých TD**

■ obloukový typ II.   ■ obloukový podtyp II.a

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

25 h

TD 1

Samotný obloukový typ se na I.TD nachází
pouze jeden a to na ZP 88

Na ostatních ZP se s obloukovými typy vyskytují
současně i typy příčkové

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

25 h

TD 2

Samotné obloukové typy se na II.TD nachází
čtyři a to na ZP 22,23,48 a 76

Na ostatních ZP se s obloukovými typy vyskytují
současně i typy příčkové

obr.č.3

U všech známek Hradčan hodnoty 25 h páte kresby je přítomna dolní část levého oblouku v podobě bílé a svíslé čárky (rysky). Zřejmě již v původní kresbě předlohy, při zhotovování skleněného negativu, byla tato oddělená část oblouku u 2. spirály zdůrazněna natolik, že již nebylo nutné ji nějak zvýrazňovat. Zato první čárka zleva, nejlépe k 2. spirále, která náleží dolní části levé přičky, byla u některých známek 25 h 1. a 2. desky retušována a tak vznikl přičkový typ. Tyto známky jsou dobře popsány v publikaci F. Hamra a J. Škalouda (1998). Třetí bílá čárka náleží dolní pravé části oblouku a vznikla prorytím některých ZP v kovové desce, tj. retuší. Čtvrtá bílá čárka (dolní část pravé přičky), která je těsně před 9. spirálou, byla zřejmě už v základní předloze pro vyfotografování na skleněný negativ málo zdůrazněna a důsledek toho je, že u různých známkových polí (ZP) zkoumané známky pozorujeme v podstatě tři různé možnosti.

První je, že čtvrtá bílá ryska (linka) je u všech známek z určitého ZP vždy zastoupena. Řadě ZP zase u všech prohlížených známek přítomnost bílé čárky pravé přičky chybí. U zbývajících ZP (většina) je někdy dolejšek pravé přičky zastoupený, jindy zase chybí. Ovlivňuje to především jakost tisku.

F. Hamr (2001) jasně prokázal, že známky Hradčan páte kresby měly pravou přičku v oblasti vázání (u hofejšku na 9. spirály) někdy retušovanou. Ze známek 1. a 2. TD 25 h bychom upozornili na známky ze ZP 68 první TD a na ZP 31 druhé TD. Jsou vyobrazeny a popsány v publikaci F. Hamra a J. Škalouda (1998), protože známka ze ZP 68 první TD náleží zároveň přičkovému typu a známka ze ZP 31 druhé TD zase spirálovému. Jasně u nich hofejšek 4. bílé čárky dosahuje výšky horní části 9. spirály a nelze u nich pochybovat, že jejich hofejší protažení vzniklo prorytím (retušováním).

Zdá se, že při dorývání levé přičky u známek 25 h Hradčan retušer dosti často „ zapracoval “ i v pravé oblasti dolní přičky. Proto se na některých ZP vyskytuje současně typ obloukový s typem přičkovým. Na 1. TD jsou to ZP 72, 78, a 81 , u 2. TD pak ZP 7, 8, 11, 12, 21 a 49. Jako příklad můžeme vybrat dvojici známek ze ZP 11 a 12 druhé TD, která je též zachycena na obr. č. 4. Tato ZP jsou popsána a vyobrazena i v publikaci F. Hamra a J. Škalouda (1998) na str. 51.

Samotný obloukový typ II. , bez současného zásahu u levé přičky, se vyskytuje jen u čtyř známkových polí. Jsou to : ZP 88 na první tiskové desce a ZP 22, 23 a 76 na druhé tiskové desce.

Samotný obloukový podtyp II.a se vyskytuje pouze jeden a to na ZP 48 druhé tiskové desky. Viz obr. č. 3, 5, 6.

Přítomnost obloukového typu známek Hradčan je omezena jen na hodnotu 25 h fialová první a druhé TD.

Vzácnou výjimku tvoří známka 500 h z druhého ZP druhé TD. Je na ní přítomen obloukový podtyp II.a.

Její obrázek č. 7 ukazuje jasně, že pravé dolní ukončení oblouku se skoro dotýká dolní přičky a že bylo v této oblasti retušováno. Obrázek tohoto ZP je zachycen též v publikaci F. Hamra a J. Škalouda (1998) na str. 53.

Domníváme se, že není nutné ověřovat obloukový podtyp II.a , podobně jako u spirálových typů hradčanských známek páte kresby podtyp II h (F. Kubát 1968).

Finanční ocenění II. obloukového typu známek 25 h fialová lze přibližně určit z poměru výskytu přičkového typu (27 ks) k typu obloukovému (11 ks). Znamená to, že můžeme cenu známek obloukového typu stanovit násobením přičkového typu (různá zoubkování včetně odstínů barev atd.) číslem dvě až tři. Zvláštní navýšení si pravděpodobně zaslouží známky na ZP 88 první TD a na ZP 22, 23 a 76 druhé TD, kde při absenci přičkového typu je zastoupen jen typ obloukový. Známkou 500 h z druhého ZP druhé TD je jedinou ukázkou, mimo hodnotu 25 h hradčanských známek, kde je bezpečně přítomen obloukový podtyp II.a a proto je správně ji hodnotit mimořádně vysoko.

Poznámka autorů :

Toto je původní znění článku k obloukovým typům tak, jak byl předložen do redakce Filatelie. Některé pozměňující citace ve F 3/2005 byly provedeny vydavatelem. Uváděné obrázky v tomto článku nepřikládáme, byly by v malém měřítku pro Zpravodaj zcela nečitelné a proto poukazujeme na jejich zveřejnění ve F 3/2005.

Literatura :

- Fryč F. : Nový typ V. kresby Hradčan 1918 – 20, Filatelie, Praha 1971 č. 14 str. 426
Fryč F. : Deskové vady V. kresby Hradčan 1918 – 20, Filatelie, Praha 1972 č. 24 str. 744
Hamr F. : Hradčany kresba /e/ - nové typové rozlišení ? Zpravodaj spol.sběratelů knižtiskových vydání čs. známek , Praha 2001 č. 54 str. 9
Hamr F., Škaloud J. : Rukověť pro sběratele Hradčan , SČF, Praha 1998
Klím J., Schödelbauer V. : Specializovaný katalog známek a celistvostí - Československo 1918 - 1939, Merkur-Revue , Brno 2002 str. 53
Kubát F. : Monografie čs. známek I. díl, Pořís, Praha 1968
Olšina L. : Hradčany – zajímavé přičky. Zpravodaj spol.sběratelů knižtiskových vydání čs. známek, Praha 2003 č. 54 str. 9
Olšina L. : K pravému oblouku u hodnoty 25 h Hradčany V. kresby , Filatelie, Praha 2004 č. 2 str. 12

MECHANICKÉ POŠKOZENÍ TISKOVÉ DESKY

Ve Zpravodajích č. 22, 52 a 53 byly sběrateli p. Dorazilem a p. Olšinou popsány poškození – prasknutí II. Tiskové desky hodnoty 25h a) na známkových polích 70, 80, 90, a 100. Ve své sbírce mám známky pocházející z 60. ZP/II. TD (Monografická vada – kroužek nad keřem) s prasklinou od písmene Á v SLOVENSKÁ přes krk pravé holubice do 4. srdce. Zajímalo by mne, jestli někdo ze sběratelů vlastní známky z této tiskové desky s poškozením, nacházejícím se na 10, 20, 30, 40, a 50. ZP. Z obrázků a popisů této vady a z materiálu, který vlastním je zřejmé, že na 80, 90 a 100 ZP se tyto praskliny vyskytují na různých místech, ovšem nikdy současně. Je tedy jisté, že prasklé tiskové desky byly po objevení pracovníky tiskárny průběžně opravovány, na 90. ZP dokonce minimálně 2x. Že se tak stalo relativně brzy svědčí to, že výskyt známek z prasklé tiskové desky je poměrně vzácný.

Všechny doposud ve výše uvedených Zpravodajích popisované známky včetně hodnot 20h a) a 60h d) pocházejí z pravého sloupce. Mám ve sbírce známky hodnoty 20h a), na kterých se nachází prasklina, z 81 a 91. ZP/II. TD, tedy z levého sloupce, přičemž známka na 91. ZP má poškození přes střed levé vidlice směrem ke 4. listu a musí s největší pravděpodobností existovat toto poškození na 81. ZP přes levý dolní roh v oblasti levé holubice. Na známce z 81. ZP, kterou mám, je prasklina od Č v ČESKO směrem na vrchol keře.

Protože známky hodnot 20h a 25h kresby a) byly tištěny také v soutisku, je možné, že k prasknutí tiskových desek došlo současně.

MICHALÍK Jaroslav

INZERCE

Koupím raz. Hradčany v jakémkoliv množství ke studijním účelům včetně přetisků „DOPLATIT“ a „SO 1920“. Dále Tribunu filatelistů, Mladý filatelista, Novotný: Chemické čištění a zkoušení známek, Maxa: Katalog perfinů, Karásek: Padělky.

MICHALÍK Jaroslav,
Renneská 1, 639 00 BRNO.

Osv. republika 50 h červená – další nálezy odchylek na známkách vytištěných z první tiskové desky

Od doby vydání Příručky 43/02 byl nalezen další počet výrazných odchylek, z nichž některé byly již vyobrazeny a popsány ve Zpravodaji SKZ 60/2004. Množství těchto nálezů vzbuzuje dojem, že dříve uveřejněná informace, že červených výplatních známek bylo vytištěno 41,8 milionu kusů, by mohla být pravdivá, navzdory tomu, že nebyly nalezeny žádné důkazy o tom, že pro tisk těchto známek byly, podle 1. negativu, zhotoveny jen dvě desky bez ochranných rámců.

Je však také známo, že z jedné tiskové desky bylo možno vytisknout 12 až 15 milionu kusů známek dobré kvality za předpokladu, že tiskové desky byly po každém vytištění cca 4 milionu známek vyčištěny od nečistot usazených na nich během tisku. To je v souladu také s poznatkou o tom, že na známce nacházející se na stejném známkovém poli se postupně objevily a také zase po čištění zmizely drobné vady tisku, zejména pak barevné skvrnky. Proto také hovoříme o třech obdobích tisku. V případě uváděného celkového nákladu, tzn. 41,8 milionu vytištěných známek, by to mohlo znamenat, že desky byly čištěny nikoliv dvakrát, ale čtyřikrát.

Tak velkému počtu vytištěných známek nasvědčuje skutečnost, že byly nalezeny známky pocházející ze štočků umístěných na levé i pravé straně obou tiskových desek, konkrétně známková pole 1 až 91 a známková pole 10 až 100, tedy z okrajů desek u nich nebyly umístěny ochranné rámy. Tyto známky nemají jasné kontury kresby a jeví výrazné znaky opotřebení jednotlivých štočků. Tuto skutečnost lze dokumentovat mimo jiné na známkách pocházejících ze známkových polí 39-40 (obr.), ale i dalších. Že se jedná o známky z 1. desky ze známkových polí 10 až 100 dokládá odchylka v levém svislém zoubkování – vychýlený otvor (viz šipka).

Výše uvedené důkazy by bylo nejlépe dokumentovat na kompletním překážkovém archu známek – bohužel takovýto PA, který pochází ze závěrečného období tisku známek, nebyl dosud předložen.

Jak bylo v úvodu uvedeno, některé nově zjištěné odchylky na známkách vytištěných z prvé desky byly bezpečně identifikovány na příslušná známková pole. Nelze však v současné době určit v kterém tiskovém období vznikly. Kromě jiných se jedná o následující:

- ZP 51/1 - barevná skvrnka ve vlasech u pravého oka
- ZP 57/1 - přerušené pravé stínování pravé nuly
přerušené stínování v sukni
- ZP 70/1 - VS – skvrnka na levém rámu
bílý výběžek na spodní straně levé nuly
bílá čárka pod spojkou řetězu pravé ruky
- ZP 85/1 - barevná skvrnka ve vlasech nad pravou číslicí pět
- ZP 85/2 - vryp v levém rámu proti číslici

Osvozená republika – chybějící perforační otvory.

Této problematice věnovaly články ve Zpravodaji č. 56, 58 a 61 pánové J. Matys a J. Chvalovský, který ve svém článku vyzval další sběratelé ke zveřejnění známek kterým otvory chybějí. Proto předkládám k prohlédnutí sběratelům specialistům svoje známky O.R., které jsem navíc doplnil známkami emise Holubice. Snad se podaří u některých doplnit známkové pole, možná snad i tiskovou desku. Určitě by bylo zajímavé zjistit, zda se známky s obou emisí shodují se stejnými TD i dobou vydání těchto dvou emisí.

Dále jsem tuto ukázkou známek doplnil o známky s nevyrovnanými perforačními otvory opět u obou emisí. Který sběratel bude dále reagovat.

Vynechané perforační otvory:

Horní a dolní řada.

Čtvrtý otvor zleva -

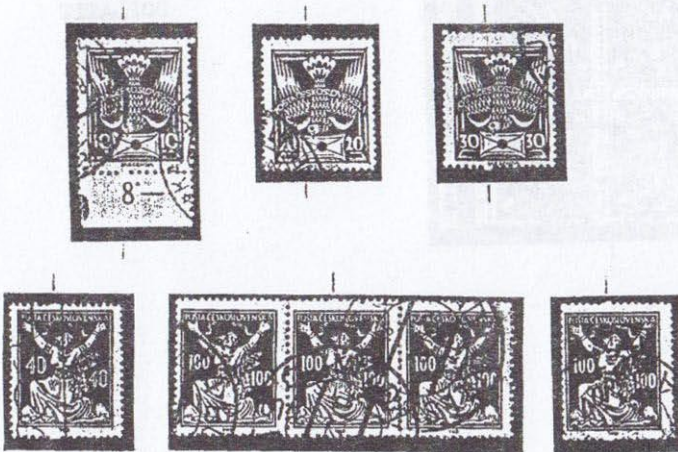

asi 15 TD

Sedmý otvor zleva -

Šestý otvor zleva -

DOPLATIT

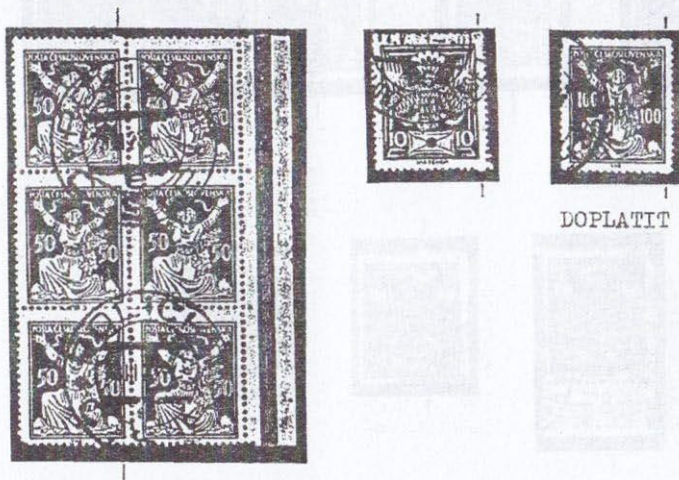
Vynechané perforační otvory:

Horní a dolní řada.

Dvanáctý otvor zleva -

Čtrnáctý otvor zleva - devátý sloupec

Vynechané perforační otvory:

Devátý otvor zhora -

Desátý otvor zhora -

Patnáctý otvor zhora -

Sedmnáctý otvor zhora - asi 1. a 2. sloupec

Vynechané perforační otvory:

Druhý otvor zhora - 9. a 10. sloupec

29 - 30 ZP

50 ZP

59 ZP

vše III. období výroby.

Sedmý otvor zhora - 7. a 8. sloupec

27 - 28 ZP

VN 96 - 97 ZP

vše III. období

Nevyrovnané perforační otvory v řadách:

Vodorovné:

Svislé řady:

Odchylky v zoubkování známek emise Osv. republika – chybějící perforační otvory

Podle chybějících otvorů ve vodorovných i svislých řadách jednotlivých známek lze nejen identifikovat známková pole, ale vyřešit i některé dosud přetrvávají nejasnosti.

U známky s chybějícím perforačním otvorem je ve většině případů možné zjistit (podle známých a popsanych vad) známkové pole a z toho pak odvodit známková pole všech dalších 9ti známek nacházejících se ve vodorovné nebo svislé řadě zoubkování. Protože lišta s chybějící jehlou byla obvykle použita pro zoubkování více než jedné hodnoty známek emise Osv. republika, lze určit i řady známkových polí na dalších hodnotách. Tak na příklad 14. chybějící perforační otvor ve vodorovných řadách se podle dosavadních zjištění vyskytuje nejen o známek hodnoty 50 h zelená, ale i známek hodnoty 100 h s přetiskem DOPLATIT.

Z částečných rekonstrukcí 3. tiskové desky OR 50 h zelená (zhotovené podle 1. negativu) a TD 8 (zhotovené podle 2. negativu) je dokázáno, že chybějící 14. perforační otvor se nachází u části zoubkování všech známek ve svislé řadě ZP 9 až 99. Znamka ZP 39 TD 3 má retuš „vajíčka“ a známka ze ZP 68 bílý výběžek z vnitřního obloučku pravé číslice pět.

Na TD 8 však na známkách s chybějícím 14. perforačním otvorem tyto výrazné vady chybí, což dokazuje, že tisková deska byla zhotovena podle 2. negativu (obr. 1). Označením tiskové desky je ležná číslice 4 v ochranném rámu u ZP 100 (viz Specializovaná příručka OR str. 67).

Další známka s chybějícím 14. perforačním otvorem napomohla k důvodu vzniku omylu při označení zoubkování ležný hřeben 14. Koncem roku 1969 prof. R. Gilbert označil zoubkování na poštovně použité známce hodnoty 50 h zelená jako ležný hřeben 14 a vystavil i příslušný atest. Zhotovil tak raritu a tím vyvolal i rozporné názory na správnost takového označení zoubkování. Před tím (a ani dodnes) nebyly předloženy důkazy o tom, že známky hodnoty 50 h byly úředně opatřeny zoubkováním ležný hřeben. Na obrázku č. 2 této známky jsou zřetelné, kromě chybějícího 14. otvoru v obou vodorovných řadách zoubkování, dvě výrazné odchylky. Prvou z nich je skvrnka v horní bílé rámové lince nad písmenem L, což je známá vada čermtiskové sestavy existující na všech TD této hodnoty (obr. 3), a bílá skvrnka v kresbě trávy pod Kriváněm, což je desková vada vzniklá při leptání 8. tiskové desky (obr. 4)

Sběratelé bude jistě zajímat proč se zkušený znalec, jako byl prof. Gilbert, dopustil takového omylu. Podle mého názoru se tak stalo v důsledku přehlédnutí faktu, že známky se zoubkováním LHZ musí mít vždy 14 otvorů ve vodorovných řadách.

Zřejmě na omyl reagoval další znalec Fr. Šrámek rozsáhlou studií problematiky zoubkování ležmý hřeben, uveřejněnou v listopadu 1970 v časopise Merkur, v níž popsal a vykreslil odchylky ležmého hřebene, vysvětlil postup zoubkování v souvislosti s prodlouženým a zkráceným hřebenem a zdůraznil a vysvětlil, proč známka opatřená LHZ 14 musí mít vždy 14 perforačních otvorů v obou vodorovných řadách. Bohužel však i poté byly některé známky nesprávně označovány jako LHZ 14, nikdy však již hodnota 50 h zelená.

Nezapomínejme, že v té době bylo zoubkování ležmý hřeben stále ještě považováno za mimořádný druh zoubkování, čemuž odpovídaly také cenové katalogové záznamy. V současné době je rekonstrukcí všech tiskových desek příslušných hodnot doloženo, které hodnoty známek a desky z nichž byly vytištěny byly tímto druhem zoubkování opatřeny. Pomocí vad černotiskové sestavy, vad negativů i deskových vad lze identifikovat ZP i TD i na poštovně použitých známkách, ovšem za předpokladu nepoškozeného zoubkování.

Z výše uvedeného mimo jiné vyplývá, že je účelné a sběratelsky prospěšné věnovat pozornost známkám s chybějícími perforačními otvory, pomocí nich pak identifikovat známková pole i tiskové desky jednotlivých hodnot známek emise Osv. Republika ale i jiných emisí.

Závěrem děkuji za spolupráci a zapůjčení podkladů zejména panu M. Kračmarovi z Brna, panu V. Košťálovi z Kratonoh a panu Fr. Hrochovi ze Šumperka i dalším. Předpokládám, že jmenovaní, ale i jiní sběratelé sdělí prostřednictvím zpravodaje své další poznatky o této problematice a zašlou k identifikaci známky s chybějícím 14. otvorem, za což předem děkuji.

J. Chvalovský

2

3

4

30

45

50

RETUŠE HORNÍCH RÁMŮ NA ZP 91 AŽ ZP 100 Z I TD

Ve svém článku o sporných retuších ve zpravodaji č. 49 z roku 1999 jsem popisoval mimo jiné i možnou retuš horního rámu, která byla publikována již v druhém díle Monografie na str. 326 (obr. na str. 327) jako primární retuš na 96 známkovém poli pod označením 1/7R. V článku uvádím celkem dvě možné varianty s tím, že studium u retuší horních rámu nadále pokračuje ve snaze tyto retuše potvrdit.

Dalším studiem bylo prokázáno, že tyto opravy byly provedeny u více známkových polích a to konkrétně na všech známkách ze spodní desáté vodorovné řady (zp91 až zp100) u první tiskové desky (deska bez ochranných rámu) z čehož nejpatrnější (nejméně zdařilá) je na zp94 (v Monografii chybně uvedeno jako zp96). Pravděpodobně zde byly před započítáním tisku známek z této desky dodatečně proryty (rozšířeny) špatně proleptané bílé linky u horních rámu. Že jde skutečně o zásah retušera a nikoli o deskové vady nás může přesvědčit i tvar samotných oprav. Podle nerovnosti bílé linky lze totiž dobře vyzorovat i v jakém směru byla rydlem oprava provedena. V místě vstupu rydla (na levé straně) jsou rámy zúžené, když to na druhé straně (v místě výstupu rydla) rozšířené a u některých můžeme též pozorovat, retušerův drobný zásah rydlem i do pravého rámu známky.

V hřebenovém zoubkování 14 by měli patřit mezi běžnější retuše u ražených v cenové kategorii do 50,- Kč. Vzhledem k tomu, že jsou známy u první a druhé TD nálezy známek s přetiskem DOPLATIT, nelze vyloučit ani ojedinělý objev exemplářů s tímto přetiskem. Možnost nálezu těchto retuší v řádkovém zoubkování 13 ¼ u ražených známek nepředpokládám vzhledem k tomu, že u známek z prvních dvou tiskových desek nebylo jejich použití v poštovním provozu do dnešní doby prokázáno.

Radovan BANERT

Viditelný směr tahu rydlem při opravě (rozšíření) bílé linky horního rámu.

91

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

92

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

93

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

94

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

95

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

96

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

97

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

98

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

99

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

100

POŠTA ČESKOSLOVENSKÁ

Doplatní 1919-20

U hodnoty 400h objevil nové určující znaky kolega Moravec Jaroslav a pověřil mě sestavením zprávy.

TD1

ZP 1 Na obloučku L v PLA zdola vrub.

PLA'

1.list pravé střední snítky vlevo přerušen

ZP12 U části nákladu v pravé horní snítce propojen
2.a 3.list

ZP13 1.list pravé střední snítky na vrcholu přerušen

ZP20 Na konci příčky E v ČE bílý výčnělek
U části nákladu uprostřed S ve SKÁ
shora vrub.

CE
SKA'

ZP31 V horním obrysu stuhu vrub nad A v PLA
U části nákladu bod v příče prvního T
v TIT.

PLATI

ZP32 Dolní rám přerušen nad H v CHA

ZP33 Proti pravému dolnímu rohu tečka,čárka

ZP54 Nad základnou L ve SLO bod

SLO

TD2

ZP 4 Dole před O ve SLO vrub v barevném
pozadí nápisu

SLO

ZP 5 1.list pravé dolní snítky s vrubem, přerušením

ZP15 U části nákladu S ve SLO dole přerušeno

ZP 35 U části nákladu na L v PLA vlevo výstupek

ZP69 Proti pravému hornímu rohu tečka

U části nákladu vedle L v PLA tečka vpravo nahore

ZP76 U ozdoby nad srdcem vlevo tečička

ZP77 Obrys štítku přerušen vlevo nad l.nulou
U části nákladu na O v PO vpravo výstupek a v dolním rámu za Š vrub

Moravec

Ryvola

Hradčany 15h

V září 2005 byla dokončena studie hodnoty 15h Hradčany pro 7.desku.

Ve studii jsou zvětšené kopie originálů všech ZP, popisy jejich určujících znaků a obrázkový rejstřík určujících znaků.

Připojen je seznam znaků které se vyskytují společně na určitých deskách hodnoty 15h

Studie má 43 stran formátu A4, cena Kč 140,-

Dodání zajistí autor Zdeněk Ryvola, Strážná 1365

580 01 Havlíčkův Brod.